

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE 63 - Pastoor Noels
Driemaandelijks uitgave : oktober-november-december 2021

Colofon

**Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem**

**Maatschappelijke zetel:
Kloosterstraat 76
B-2800 Walem**

**www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be**

**U kan lid worden door
overschrijving van
12 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.**

**Redactie en medewerkers
van dit nummer:**

**Hugo Rom
Staf Daems
Dirk Verreth
Walter Marivoet
Tom Van Buggenhout
Pieter Van Der Veken**

**Foto voorpagina:
Alphonsus van Bergen. Hij was
aartsbisschop van Mechelen
tijdens de jaren dat pastoor Noels
in Walem werkzaam was.**

Onze ereleden

Balzarini Jan-Delwiche J.	Michiels Frank
Bellon Bert-Loiselle Martine	Morrens Paul
Belmans Wilfried	Nauwelaers Eugeen
Bergé Jan	Nuyts Dirk
Bruynseels Marc	Peeters Katrien (Apotheek-Walem)
Caelen Karel - Lucas Van de Leur	Peeters Henri
Carpentier Christiane	Poot Jaak - Janssens Lea
Ceulemans Boudewijn	Rahier Rombaut
Coeckelbergh Willy	Ressler Alex
Daems Gustaaf	Ressler Willy
Daems Rik	Rom Hugo
De Belder Karel	Rymenams Frans
De Coster J. - Guyot Lalignant A.	Steensels Danny-Van Malderen Sabine
De Greve Frans	Vaes Karel
De Groef Gerard	Van Buggenhout Tom - Veys Ann
De Laet Pieter	Van de brul Dirk (Bouwwerken),
De Win-Van Reeth	Van Genechten Gaby
Dox-Vercammen	Van den Heuvel Inge (fotografie)
Duquene S.-Van Buggenhout C.	Van Look Juliette
Figeys Jos	Van Malderen Stefaan
Gebr. Peeters BVBA(Schrijnwerkerij)	Van Schoors Paul
Gijsemans Jan	Vandamme Ricardo
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Groep Gilon BVBA	Vansant Elza
Hendrickx Willy	Verbeeck Ludo
Honsia Clara	Vercammen Fons (AXA Bank)
Huysmans Florentina	Vergaelen Robert
Janssens Pieter	Verlinden Jan
Laurent Olivier	Voet Hans - Nuyts Magda
Dokter Liekens Jo	Wouters Gerald (Aannemer)
Maes Bob-Van Buggenhout Agnes	
Mariën Maria	
Marivoet Chantal	
Marivoet Herman	
Marivoet Martin	
Marivoet Walter - van Berckelaer Liz	
Merckx Eddy - Tanghe Annabel	

EDITORIAAL

Bevergem

Voor u ligt ons vierde tijdschrift van 2021. Het valt in uw brievenbus tijdens een van de laatste dagen van het jaar, een periode die gekenmerkt wordt door donkerte. Het leven lijkt zich in december haast enkel in de nacht af te spelen. Het feest van Sint-Niklaas brengt afleiding en strooit wat vreugde rond. Daarna verschijnen de lichtjes en kaarsjes, ze moeten het doemdenken over eeuwige duisternis doen verdwijnen.

In de aanloop naar Kerstmis werden de laatste decennia kerstmarkten schering en inslag. Meer recent vinden ook de "licht happenings" hun ingang. Steden zetten in op extra verlichting en nodigen uit om door de verlichte straten en pleinen te dwalen. Dit jaar mocht ook Walem aantreden in de lichtwandeling van de stad Mechelen. Aan de Spildoornvijver ontspan zich een indrukwekkend schouwspel: een zware lichtinstallatie projecteerde lange mysterieuze stralen over het wateroppervlak, waardoor er een feeërieke sfeer ontstond. De moderne technologie vermag straffe zaken, maar eigenlijk gebeurt hetzelfde als met de kaarsjes en de lichtjes. Het mag dan wel donker zijn, er is hoop op beterschap, op licht, op lente misschien wel. Dat is een boodschap die dit jaar meer dan welkom is.

Omtrent beterschap: aan de gracht van het fort is een bever in de weer. Hij heeft reeds enkele bomen vakkundig en met professionele precisie omgelegd. Helaas heeft hij het gemunt op de kostbare, kleine eikenboompjes. Deze eikjes tegen de vlakte zien gaan in tijden van klimaatverandering stemt sommigen minder vrolijk. Ze zagen liever dat de bever het op de Amerikaanse vogelkers had gemunt, een invasieve struik die langzamerhand de hele vegetatie rond het fort uitmaakt. Maar de bever is terug en dat is op zich misschien wel een goede zaak voor de diversiteit en de natuurwaarde van het domein van het fort.

In dit tijdschrift bekijken we het leven van een bijzondere pastoor die in de 17de eeuw zijn stempel wist te drukken op het leven in Walem, en hij poogde ook om zijn invloed na zijn leven nog te laten gelden. Minder ver in de tijd - slechts zestig jaar geleden - schreven ze de gazetten ook al vol, we zorgen voor een bloemlezing van de artikels die toen verschenen.

Dit jaar bestond het WK wielrennen honderd jaar, en de wielerploeg van het dorp de "Walemse Stoempers" blies veertig kaarsjes uit. Paul Mortelmans greep beide verjaardagen aan voor de organisatie van een kleine tentoonstelling in café "Het hoekske", wij zorgden voor een verslag van onze reporter ter plaatse. Onze aandacht voor het fort en de eerste wereldoorlog blijft bestaan, in dit tijdschrift geven we aandacht aan een soldatenbrief waarin verwezen wordt naar Walem.

In archieven zijn nog vaak bouwtekeningen terug te vinden, en wanneer die gebouwen vandaag nog in een af andere vorm bestaan, vormen ze een goede aanleiding voor een bespreking, deze keer "Terpsichore".

Dit is het laatste tijdschrift van 2021. Vergeet niet om uw lidmaatschap voor 2022 te verlengen, zodat wij u ook komend jaar kunnen verblijden met artikels over Walem van weleer.

Petrus Noels , pastoor te

In de parochiekerk van Walem was, voor de brand van 1952, een grafsteen te vinden met volgend opschrift: [D.] O. M. [Begr]aefplaatse van den Eerw. Heere Petrus Noels STBF die dese parochie 13 jaren ieverlyck heeft gedient ende gecondeert de donderdaeghsche messe met een jaergetyde sterft den 21 februari 1692. Requiescat in Pace.

Anno 2021 hebben maar weinig Walemnaars enig idee wie deze pastoor was en wat hij betekend heeft voor zijn parochianen. We ondernemen een poging om hier verandering in te brengen....

Petrus Noels is afkomstig uit Mechelen. Hij werd daar op 11 januari 1648 geboren als 5e kind in het gezin van Joannes Noels en Maria Heyman.

Na hem volgen nog 2 broers en een zus. Vader Joannes is een welgesteld notaris die tussen 1636 en 1665 zijn kabinet heeft achter de Vismerct, in het nu verdwenen Huis De Wilde See. Hij behartigt de zakelijke belangen van de Mechelse bourgeoisie.

Het gezin vertoeft ook in gefortuneerde kringen: zo is Eleanora Van Gottignies de meter van de jongste dochter. Eleanora is de weduwe van Nicolaes Van der Laen, Heer van Hagelstein. Joannes is zelf peter van enkele telgen uit de rijke brouwersfamilie Van Kiel.

De financiële welstand van het gezin blijkt ook uit het feit dat 4 kinderen -de jongens van het gezin Noels-Heyman- mogen gaan studeren in Leuven.

Bij het overlijden van moeder (1662) en vader (1665) heeft enkel de oudste zoon, Franciscus, zijn universitaire studies al afgerond. De drie jongste zonen waaronder Petrus, zullen pas nadien naar Leuven gaan.

Dit veronderstelt dat hun ouders hen voldoende middelen hebben nagelaten om enkele jaren in hun levensonderhoud te voorzien. Petrus Noels blijkt in Leuven geen uitmuntend student te zijn: hij behaalt een baccalaureaat ('Bachelor' diploma) in de Theologie, maar een licentiaat zit er niet in. Hij kiest hij daarop voor een opleiding tot priester.

Broer Francis is op dat moment ook al pastoor in Godveerdegem (bij Zottegem) geworden en zal nadien verhuizen naar het dichterbij gelegen Hever. Hun jongere broer Jacobus en hun oudste zus Joanna Maria kiezen eveneens voor een leven als geestelijke.

Petrus Noels zelf wordt op 24 september 1674 tot priester gewijd en naar de St. Gumarusparochie in Herenthout gestuurd, waar hij de pas overleden dorpspastoor opvolgt. Nauwelijks vijf jaar later, in 1679, dingt hij mee voor een positie als pastoor van Waelhem en krijgt deze plaats toegewezen.

Hij vestigt zich in de pastorij en begint al snel na zijn aankomst met herstelwerken: hij laat een zoldering installeren in de parochiekerk, renoveert de pastorij en bouwt de stenen tiendenschuur naast de pastorij terug op. Veel van deze uitgaven betaalt hij uit eigen zak (zie verder).

Op 10 maart 1685 wordt een diefstal gepleegd in de kerk van Waelhem: een zilveren doosje met

*De oude grafsteen van Petrus Noels.
D.O.M.= Deo Optimo Maximo ('Aan de Beste en Grootste God')
STBF= Sacrae Theologiae Baccalaureus Formatus
('Geschoold tot Bachelor in de Heilige Theologie')*

Waelhem van 1679 tot 1692

de heilige hostiën wordt gestolen. Het kleinood zal niet meer worden teruggevonden.

Omdat pastoor Noels hierdoor zo geraakt is, begint hij vanaf dan elke donderdag een "solemnele" (plechtige) mis te zingen ter ere van het Allerheiligste. Daarnaast wordt op de tweede zondag van elke maand een eredienst gewijd aan het H. Sacrament.

Om de interesse van zijn parochianen te wekken, stelt hij een aflaat van 40 dagen in het vooruitzicht voor diegenen die deze plechtigheden bijwonen.

Opdat deze donderdagse mis ook na zijn overlijden zou blijven bestaan, brengt pastoor Noels in zijn testament van 4 oktober 1686 een kapitaal van 400 gulden onder in een fondatie ('stichting'). Dit bedrag wordt op continue basis aan verschillende personen in lening gegeven. Bekomen intresten dienen om toekomstige pastoors van Waelhem te betalen voor het organiseren van de donderdagse dienst.

Het geld moet eveneens gebruikt worden voor een gezongen jaargetijde ter vrijwaring van Noels' persoonlijke zieleheil. Ook voor toekomstige kosters wordt een fondatie van 200 gulden opgericht: zij zullen moeten meezingen tijdens de diensten en naar behoren de klok luiden.

In 1764 zullen de fondaties uiteindelijk geliquideerd worden: het pastoorsgedeelte wordt in de pastorie geïnvesteerd, terwijl de 200 gulden van de kostersfondatie wordt gebruikt voor aankoop van een beemd in de polder van Battenbroek.

Cornelius Jansenius (1585–1638) legde als hoogleraar in Leuven de basis voor het Jansenisme. Dit stelt dat de mens door predestinatie is overgeleverd aan Gods Genade en verwerpt de mogelijkheid om lotsbestemming te veranderen via de vrije wil.

Opvallend is dat Petrus' broer, Franciscus, in zijn testament uit 1706 exact dezelfde 'eeuwige' donderdagmissen ter ere van het Heilig Sacrament instelt in zijn parochie te Hever, samen met een jaargetijde voor zichzelf en zijn familie. Ook Franciscus richt daartoe fondaties op voor pastoors en kosters.

Als motivatie verwijst hij eveneens naar een hostiediefstal in Hever uit 1640: *'...in onse kercke (tot onsen grooten berouw) is geschiet ontrent het jaer 1640 ten tijde van sijne doorlugtighe hoogweerden heere den artsbisshop Boonen als wanneer den cop met het alderheylighste sacrament is daer uyt gestolen geweest.'*

Hoewel nergens officieel bevestigd, lijkt het grote ontzag van de gebroeders Noels voor het Heilig Sacrament hen in het kamp van de Jansenisten te plaatsen. Ook de duidelijke neiging van Petrus tot ascese (zie verder) lijkt hierop te wijzen.

Vanaf 1640 zal de Jansenistische kwestie het aartsbisdom nagenoeg een eeuw lang verdelen. De Aartsbisschoppen uit die periode zullen de Jansenisten ofwel niets in de weg leggen (Boonen, Van Bergen) dan wel hevig bestrijden (Creusen, de Precipiano, d'Alsace-Boussut).

Deze laatsten aarzelen niet om het pauselijk standpunt over het 'ketterse' Jansenisme af te dwingen in en rond Mechelen: wie niet plooit, kan uit zijn priesterlijk ambt worden ontzet.

De kerk van Walem op een schilderij van Victor Vervloet in het jaar 1854.

In Waelhem zal de afkeer van wereldse geneugten van Petrus Noels een belangrijke impact hebben op het leven van zijn parochianen.

Als bewaarder van de deugdelijkheid en de goede zeden, ergert hij zich mateloos aan de bandeloosheid en decadentie in de herbergen en danshuizen in Waelhem, en bij uitbreiding, in de streek rond Mechelen.

Deze handelszaken worden dikwijls door 'vreemden' uitgebaat, schenken drank terwijl er misvieringen gaande zijn, en doen geen enkele moeite om ontuchtige omgang tussen de geslachten te vermijden.

Via de Mechelse aartsbisschop Alphonsus Van Bergen probeert hij de kerkelijke rechtbank ('het Officiaal') van het aartsbisdom strikt te laten toekijken op strafbare feiten waarvoor zij bevoegd is (bijv. concubinaat, prostitutie, niet naleven van de vastenvoorschriften of zondagsrust,...). Ook bij de wereldlijke macht probeert hij, met succes, invloed uit te oefenen. Zo zal de Drossaard van Duffel (bevoegd in Waelhem, Duffel en Sint-Katelijne-Waver) in 1688 bij decreet volgende zaken uitvaardigen:

- 1) Een verbod op rouwmaaltijden in herbergen.
- 2) Streng handhaving van het bestaande verbod op '*vloecken ende sweiern*'
- 3) Een verbod voor vreemdelingen om herberg te houden zonder attest van de pastoor of wethouder aangaande '*leven, religie, gemaniertheydt ende bequaemicheyt*'.
- 4) Een verbod op '*spelen*' in herbergen op het moment van misvieringen en de invoering van een sluitingsuur in de herbergen: '*Verbiedende voorts op deselve boete aen alle werlds ende werdinne iemant 't ontfanghe oft te houden in hunne herberghe 's avonts naer neghen ueren in den winter ende naer thien uer in de somer...*'

Ondanks zijn sobere levenshouding blijft Petrus Noels tijdens zijn pastoraat in Waelhem, een niet-onbemiddeld persoon, zo blijkt uit enkele akten uit die periode. Hij haalt ook nog steeds inkomsten uit de nalatenschap van zijn ouders en is bovendien begunstigde van een beneficie met de roepnamen Maria Lamentabilis en Mater Dolorosa in de Sint-Romboutskathedraal.

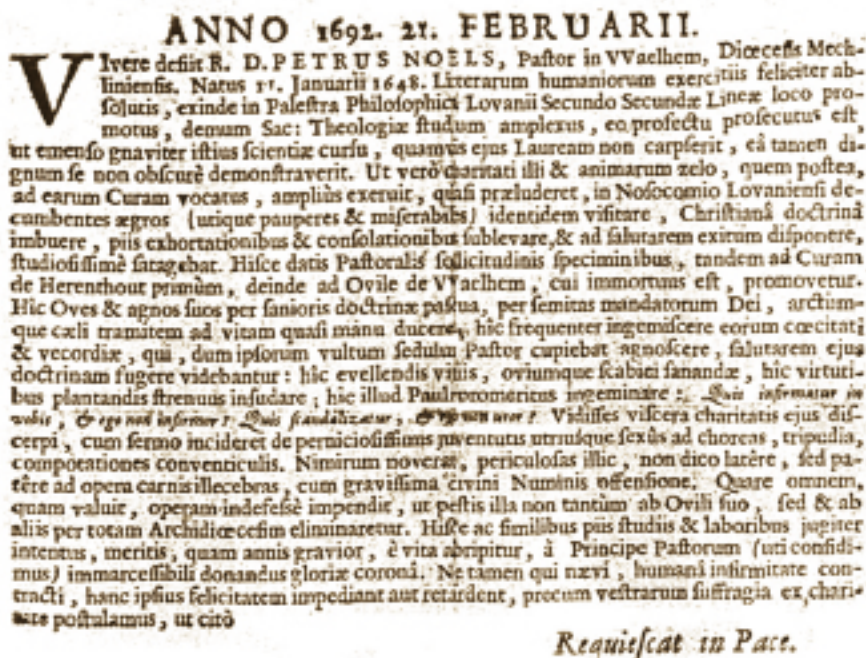
Een beneficie was een financieel instrument dat schenkingen of betalingen kan ontvangen. Bij priesters was het verbonden aan een altaar waar de begunstigde in ruil voor de schenking één of meerdere missen opdraagt.

Petrus Noels overlijdt op 21 februari 1692 in de pastorie van Waelhem aan een niet meer te achterhalen doodsoorzaak.

Hij is dan nauwelijks 44 jaar en wordt begraven onder de eeuwige lamp, een ereplaats in de kerk. Zijn overlijdensbericht wordt gekenmerkt door een toon die we vandaag als hoogdravend ervaren.

De vertaling geeft niettemin een beeld vanwaar Petrus Noels bij leven voor stond:

IN HET JAAR 1692 OP 21 FEBRUARI Eerwaarde Heer Petrus Noels, pastoor van Waelhem in het bisdom Mechelen, is overleden. Hij werd geboren op 11 januari 1648. Na zijn humaniora-opleiding met succes te hebben afgerond, promoveerde hij als tweede van de tweede lijn in de Filosofische School van Leuven. Uiteindelijk begon hij ook met de studie van de Heilige Theologie, maar rondde die niet volledig af.

Overlijdensbericht van Petrus Noels.

te zorgen dat zij gezond het ziekenhuis zouden kunnen verlaten. Na deze tekenen van pastorale zorg te hebben getoond, werd hij vervolgens eerst naar de parochie Herenthout gezonden en vandaar naar de kudde van Waelhem, waar hij gestorven is.

Hier leidde hij zijn schapen en lammeren als het ware met de hand tot leven, doorheen de weilanden van de Ware Leer, langs de wegen van de Goddelijke geboden en langs het smalle pad naar de hemel. Hier bekloeg hij dikwijls de opgejaagden en zwakzinnigen wiens aangezicht hij als pastoor wilde kennen, maar die men toch zag vluchten voor zijn blijde boodschap.

Hier werkte hij zich in het zweet om de verdorvenheid uit te roeien, zijn schapen te ontschurften en de deugdelijkheid ingang te laten vinden. Hier herhaalde deze waardige volgeling van Paulus vaak het volgende: "Wie van jullie is ziek, zonder dat ik zelf ziek zou zijn? Wie van jullie wordt beledigd zonder dat mijn hart brandt?"

Je had zijn liefhebbende hart zien verscheurd worden, wanneer hij vol vuur preekte over de uiterst verderfelijke samenkomsten van jongelingen van beide geslachten in dans- en drinkgelagen.

Zonder twijfel had hij geweten dat men op die plaatsen niet verborgen is voor, maar juist blootgesteld is aan de gevaarlijke verlokkingen van het vlees, hetgeen een buitengewoon grove belediging van de Goddelijke wil is. Daarom legde hij zich onvermoeibaar en zoveel als hij kon toe op dit werk, opdat die pest niet enkel uit zijn eigen kudde zou verdreven worden, maar ook uit die van anderen in het Aartsbisdom.

Via de niet aflatende inzet voor deze en gelijkaardige geloofswerken werden zijn verdiensten met de jaren zwaarwichtiger. In deze omstandigheden werd hij uit het leven weggenomen, om (wij vertrouwen daarop) een onvergankelijke gloriekroon te krijgen van de Opperherder. Opdat zondaars of zij die beperkt zijn door menselijke zwakheid dit geluk niet in de weg zouden staan of vertragen, vragen wij u om hem uit liefde aan te bevelen in uw gebeden, zodat hij snel ruste in vrede.

Hoewel hij de opleiding in deze wetenschap ijverig doorliep en zich ook op een waardige manier zou gedragen hebben, zou hij hiervan toch de vruchten niet plukken.

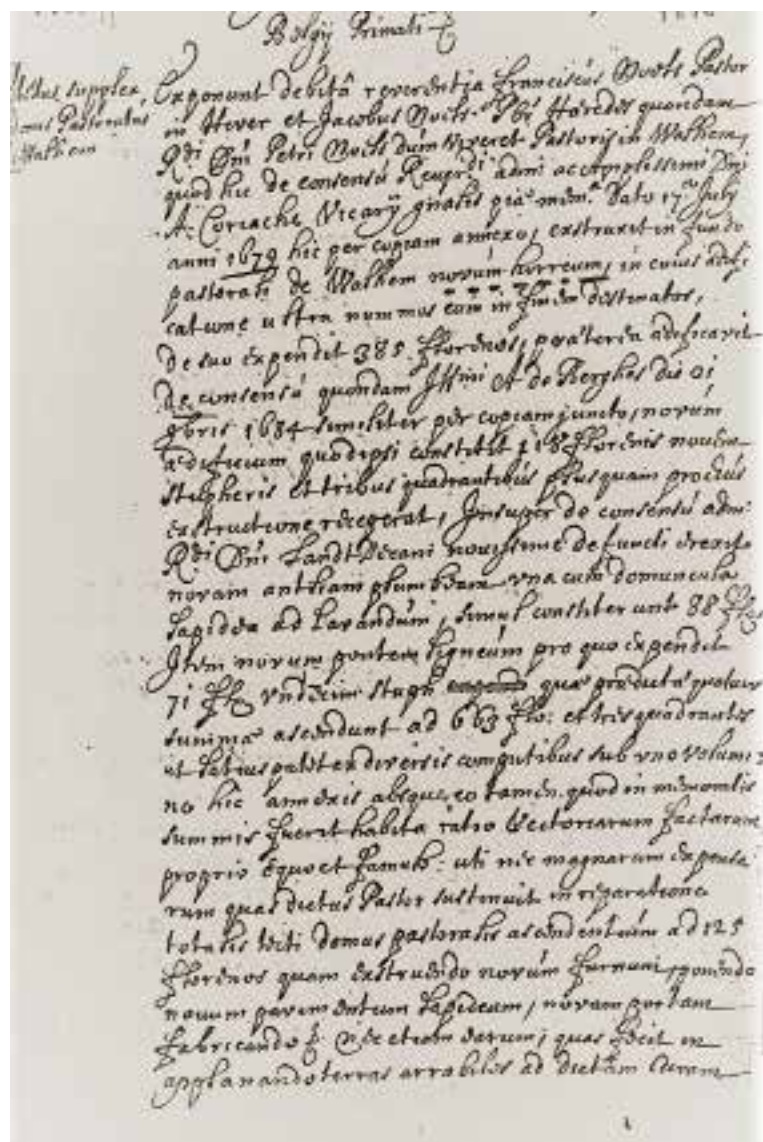
De oprechte ziele-ijver en naastenliefde die hij bij zijn latere parochiale werk zo ruimhartig zou tonen, was echter reeds zichtbaar in Leuven, waar hij telkens opnieuw de zieken en invaliden (in het bijzonder de armen en havelozen) ging bezoeken in het hospitaal.

En waar hij, met uiterste toewijding, zich inzette om hen te onderrichten in de Christelijke leer, de gelovigen te troosten, een hart onder de riem te steken en

Ondanks zijn korte leven, moet Petrus Noels toch indruk gemaakt hebben op zijn tijdgenoten: een bewerking van zijn overlijdensbericht kan ook gevonden worden in "*Necrologium aliquot utriusque sexus romanocatholicorum qui vel scientia, vel pietate, vel zelo pro communi ecclesiae bono apud Belgas claruerunt ab anno 1600. usque 1739*" van Adam Petrus De Swert. Dit boek geeft een overzicht van 'verdienstelijk Rooms-katholieken' tussen 1600 en 1739

En voor de '*petite histoire*': na zijn dood blijken Franciscus en Jacobus Noels, de eerder genoemde twee broers van Petrus en ook beide geestelijken, nog een zaak aanhangig gemaakt te hebben bij het Aartsbisdom. Zij proberen daar de investeringen van hun broer in de pastorie van Waelhem te recupereren. Een verslag van de zitting kan u hieronder terugvinden, de uitspraak zelf hebben we (nog) niet kunnen traceren. Jacobus leefde nog tot 1706, Franciscus tot 1721.

Vrije vertaling:

Verslag van een financiële terugvorderingsprocedure bij het aartsbisdom Mechelen door de erven van Petrus Noels.

[Verzoekschrift Pastorie Walem] Franciscus Noels, pastoor in Hever, en Jacobus Noels zetten hun zaak met gepaste eerbied uiteen. Zij zijn de erfgenamen van Eerwaarde Heer Petrus Noels, bij leven pastoor te Walem. Deze bouwde hier achteraan de pastorie een nieuwe schuur, met toelating van de Eerwaarde en Zeer Doorluchtige Heer Vicaris Generaal Amatus de Coriache zaliger gedachtenis (toelating gedateerd op 19 juli 1679, afschrift toegevoegd als bijlage).

De pastoor investeerde daar 385 florijnen eigen middelen in, bovenop het door het bisdom voorziene budget. Bovendien richtte hij, met de toelating van Aartsbisschop Alphonse de Berghes een gebouw op dat zelf 118 florijnen, negen stuivers en drie kwart-stuivers méér kostte dan hij hiervoor had ontvangen (toelating gedateerd op 21 november 1684, eveneens toegevoegd in bijlage). Met toelating van de zeer recent overleden Eerwaarde Heer (Land-)Deken bouwde hij ook een nieuwe waterpomp met een stenen washuisje, samen ter waarde van 88 florijnen. Op dezelfde manier ook een nieuwe houten brug, waarvoor hij 71 florijnen en 11 stuivers uitgaf. De vier hierboven genoemde geldsommen zijn samengeteld 663 florijnen en drie kwart-stuivers.

Dit moet verder blijken uit verschillende rekeningen die als één bundel zijn toegevoegd in bijlage. In deze rekeningen worden geen kosten voor bijhorende transportwerken meegeteld, uitgevoerd door de huisknecht

van de pastoor met zijn eigen paard. Evenmin werden de grote totaalrenovatiekosten in rekening gebracht, ten belope van 125 florijnen, die de pastoor maakte om in zijn pastorie een nieuwe bakoven te installeren, een nieuwe stenen vloer te leggen en om een nieuwe voordeur te laten maken. Bovendien ook zonder de kosten mee te tellen die hij maakte om zijn bebouwbare grond te egaliseren....[document afgebroken].

In bovenstaand verslag wordt ondermeer verwezen naar Amatus de Coriache en naar Aartsbisschop Alphonse Van Bergen.

Alphonsus van Bergen (1624-1689) , ook gekend als Alphonse de Berghes) behoorde tot het adellijke geslacht van de Glymes, in de lijn van de graven van Grimbergen en de prinsen van Bergen (op Zoom).

Hij was 7e uit een gezin van 21 kinderen en had al op verschillende plaatsen kerkelijke posities bekleed, toen hij op 25 januari 1671 tot aartsbisschop van Mechelen werd gewijd.

In het conflict tussen de Jansenisten en de anti-Jansenisten speelde hij een bemiddelende rol, wat hem stevige kritiek vanuit Rome opleverde.

Er werd zelfs een procedure tot afzetting tegen hem opgestart, die evenwel niets opleverde.

Alphonsus van Bergen bleef tot aan zijn dood in 1689 aartsbisschop in Mechelen. Zijn praalgraf is te vinden in de Sint-Romboutskathedraal, aan het altaar in het hoogkoor.

Amatus de Coriache (1600-1682) werd geboren in Brugge en was ondermeer secretaris van de aartsbisschop, aartspriester, aartsdiaken en vicaris-generaal. Naar die laatste functie wordt verwezen in het verslag.

Een vicaris generaal is een kerkelijk ambtenaar die samen met de aartsbisschop het dagelijks bestuur van het bisdom opneemt. Hij oefent daarnaast het aartsbisschoppelijk gezag uit in periodes tussen twee aartsbisschoppen ('sedisvacantie').

Daarnaast was Amatus de Coriache specialist Kerkelijk en Burgerlijk Recht. In die hoedanigheid was hij verantwoordelijk voor de kerkelijke rechtspraak en liet hij ruim zestien registers na en een bundel met afschriften en akten.

Amatus de Coriache zou Jansenistische sympathieën gehad hebben en woonde in de Frederik de Merodestraat 56, in een voorloper van het gebouw dat vandaag het Sint-Jansgildenhuis genoemd wordt. Hij is eveneens de oom van Amatus Ignatius de Coriache (1657-1731) die later ook vicaris-generaal zou worden in het aartsbisdom Mechelen.

 pvdv

Bronnen:

- Peeters Jan, *Leven en werk van Eerwaarde Heer Franciscus Blasius Noels*. Tijdschrift Heemkundige Kring Ravensteyn, Hever 2006, vierde kwartaal.
- Stedelijk Archief Mechelen.
- Archief Heemkundige Kring Dr. Croquet, Walem.
- Alain Debaut, *De piëtas van Jacobus Boonen, Aartsbisschop van Mechelen (1621-1655)*. Thesis voor het behalen van de graad van Master in de Geschiedenis, UGent 2018.
- Goetstouwers, A. *Geschiedenis der Vrijheid Walem*.

1961 : 60 jaar geleden

In 1961 lanceerde men in Rusland de Vostok 1 met aan boord Joeri Gagarin. Hiermee is de eerste mens in de ruimte een feit. De Vostok 1 vliegt in 1 uur en 48 minuten één keer rond de aarde. De Amerikaan Virgil Grissom wordt gelanceerd aan boord van de Mercury mr-4, John F. Kennedy wordt president van de Verenigde Staten en kondigt aan dat tegen het einde van het decennium een Amerikaan op de maan zal lopen en veilig terugkeren. De gevangengenomen Congolese premier Patrice Lumumba wordt door aanhangers van kolonel Mobutu Sese Seko in Katanga vermoord. Dichterbij, in de D.D.R. begint men aan de bouw van de Berlijnse muur en als gevolg van een poging van de Sed-leiding om de macht van de westelijke geallieerden te beperken staan bij Checkpoint Charlie zestien uur lang Russische en Amerikaanse tanks met scherpe munitie tegenover elkaar.

In België stort een Boeing 707 neer. 73 mensen komen om, waaronder het kunstschaatsteam van de Verenigde Staten. De eenheidswet wordt door de Belgische kamer in afgezwakte versie goedgekeurd. Bij afwezigheid van verkeersborden wordt in België de algemene regel: voorrang van rechts, ingevoerd. En in Walem.....ongevallen (niet genoteerd) en grote werken.

5 januari - Gazet van Mechelen Maatregelen tegen overstromingsgevaar

Reeds meermaals werd de kom van het Netedorp het toneel van overstromingen en deze kunnen meer afdoend en blijvend onmogelijk gemaakt worden door het verhogen en versterken van de dijken in de richting van de gemeente Duffel. Hiervoor is echter de officiële oprichting nodig van een *watering*(1) die men "De Koebeemden" zal noemen.

Nu moet men het gunstig advies van de Antwerpse Deputatie, het Ministerie van Openbare Werken in overleg met het ministerie van Landbouw een kon. Besluit uitvaardigen waardoor van staatswege toelating gegeven wordt tot de officiële oprichting van een watering "De Koebeemden" te Walem

15 februari - Gazet van Mechelen Verbeteringswerken aan de jongensschool

Drie klaslokalen werden in moderne schildering gezet, een klaslokaal werd uitgerust met moderne metalen tafeltjes waarvan het schrijfblad

in onbrandbaar materiaal is en bijhorende stoelen en lessenaar voor de onderwijzer

Het is de bedoeling een werkklas zo vlug mogelijk op dezelfde manier uit te rusten en daarna het derde klaslokaal. Het ligt in de bedoeling van de schepen van onderwijs om langs de wegen der geleidelijkheid gans de school, van binnen en van buiten, te moderniseren. Een afsluiting zal later eveneens voorzien worden. Ook kreeg de jongensschool reeds een eigen vlag!

(1) Een watering of polder is een openbaar bestuur in Vlaanderen met als opdracht haar ambtsgebied te beveiligen tegen wateroverlast en een gunstige waterhuishouding tot stand te brengen voor de landbouw en de algemene volksgezondheid. Naast de landbouw zijn ook natuurbehoud, visserij, toerisme, drinkwatervoorziening enzovoorts belangrijke onderdelen van het beleid van polders en wateringen; polders en wateringen zijn bijgevolg belangrijke actoren in het Integraal Waterbeheer.

Het voornaamste onderscheid tussen polders en wateringen is hun ligging: polders zijn gelegen binnen de polderzone, dit zijn de gronden die door indijking zijn veroverd op de zee of op aan het getij onderhevige rivieren. Wateringen zijn gelegen in de overige gebieden, veelal een stroomgebied van een rivier, of een gedeelte daarvan. Het ambtsgebied van een polder of watering is bijgevolg niet gebonden aan gemeente- of provinciegrenzen.

De geschiedenis van polders en wateringen gaat ver terug in de tijd; reeds in 1183 was er sprake van de Watering van Veurne-Am-bacht. De huidige wetgeving omtrent polders en wateringen is gebaseerd op de wet van 5 juli 1956 betreffende de wateringen, en de wet van 3 juni 1957 betreffende de polders; beide regelgevingen zijn zeer gelijklopend. Daarom gebruikt men meestal de collectieve benaming polders en wateringen.

Watering in de betekenis van vloeiwijde : is een stuk grond dat periodiek kunstmatig wordt bevoeid met voedselrijk beek- of rivierwater. De roegste vorm van deze techniek werd toegepast langs beken, waarbij men het proces van natuurlijke overstromingen bevorderde om droge of zure gronden geschikt te maken als grasland.

in onze dagbladen

25 maart - Gazet van Mechelen **Overstromingsgevaar**

Deze week heeft Walem weer ernstige ogenblikken doorgemaakt ingevolge het snel wassend waterpeil van de Nete en de woeste wind. De burgemeester werd 's nachts gealarmeerd voor mogelijk overstromingsgevaar daar er inderdaad gevaar dreigde op sommige plaatsen van de Netedijken waarbij de Koebeemden het meest bedreigd waren. Gelukkig is het voorlopig weeral voorbij.

Bouwplannen

Om een oplossing te kunnen brengen aan de woningnood, die als een ernstig sociaal probleem moet beschouwd worden, hoopt het gemeentebestuur na de realisatie van de jongste bouwplannen nog meer huizen te kunnen bouwen.

Hiervoor is echter bouwgrond nodig. Overwogen wordt grond aan te schaffen van de K.O.O, gelegen in de Kloosterstraat, terwijl ook in de verlenging van de Pastorijstraat de huidige Alfred De Taeyestraat nog bouwgrond voorhanden is.

30 maart - Gazet van Antwerpen

Lijk van Vermiste vrouw in beemd te Walem

In de beemden op het gehucht Battenbroek te Walem werd woensdagnamiddag door 'n voorbijganger een vrouw in zittende eigenaardige houding gezien tegen struikgewas.

Het kwam de voorbijganger zeer bevreemd voor en toen hij naderbij kwam stelde hij vast dat de vrouw kennelijk overleden was. De gerechtelijke diensten werden verwittigd en B.O.B. en parket stapten af.

De overleden vrouw werd vereenzelvigd als de 52-jarige Van Helshoecht Victorine woonachtig Elektriciteitsstraat te Mechelen en was sedert vrijdag ll. 24 dezer vermist.

Het is niet uitgesloten dat de overledene aan vergifteging gestorven is. Het stoffelijk overschot werd voor lijkschouwing naar het dodenhuis te Mechelen overgebracht.

15 mei - Gazet van Antwerpen **Nieuw-Zeelanders verdronken te Walem**

Zondag kampeerden een viertal Engelssprekende jonge lieden langs de oever van de fortwallen te Walem. Rond het middaguur ging het gezelschap, bestaande uit twee mannen en twee vrouwen, baden in het water van de fortwallen, onkundig van het gevaar dat daar dreigde.

Op zeker ogenblik dook een van hen in het water om niet meer boven te komen. Het brandweerkorps van Mechelen werd ter hulp geroepen en begon de dreggingswerken. Na vier uur werd het stoffelijk overschot van de 27-jarige Hamilton Games, Nieuw-Zeelanders, maar verblijvende in Londen, uit het water gehaald.

11 juli - Gazet van Mechelen **Verkeersongeval met dodelijke afloop te Walem**

In de Kon. Albertstraat te Walem slipte zondagavond de personenwagen, bestuurd door Henri Bassie, uit Kontich, ten gevolge van de gladheid van de baan en kwam tegen de stilstaande bestelwagen van Henri De Ridder, uit 's Gravenwezel, terecht. Laatstgenoemde, die juist voor zijn wagen stond om de vooruit schoon te maken, werd door de personenauto gevat en liep zeer zware verwondingen op. Het slachtoffer werd in hopeloze toestand naar de Sint-Jozefkliniek overgebracht. De gewonde overleed er enkele uren later.

26 juli - Gazet van Antwerpen **Walem: Belangrijke verwezenlijkingen**

Inzake wegeniswerken werd de Korte Zandstraat hersteld, de Kloosterstraat werd doorgetrokken en de verharding van de Baron Coppenslaan doorgevoerd. Ook de Nieuwstraat en de Oude Baan kregen een nieuw kleedje, terwijl de Kerkhofweg verhard werd.

Een van de meest dringende werken waarop de bevolking jaren gewacht heeft situeerde zich rond de Molenkiel. Nog voor het jaar ten einde is zullen hier de werken beëindigd worden. Een nieuwe bedding werd aangebracht die overwelfd werd terwijl aan de Nete een sluis wordt gebouwd. Dit belangrijk werk zal ten goede komen aan land- en tuinbouw en aan de gehele bevolking. Langs de kant, stroomafwaarts van de

Nete langs Battenbroek zal het overstroominggevaar dan ook definitief overwonnen zijn.

Stroomopwaarts van de Nete dreigt dit gevaar echter nog, vooral voor de dorpskom. Maar ook hier zal er een oplossing komen na de oprichting van de waterkering "De Koebeemden"; waarna versterkingswerken zullen kunnen gebeuren.

De waterleiding werd gelegd en aangesloten en in St.-Katelijne Waver is de watertoren in opbouw. Eens dit klaar is zullen de kraantjes in Walem lopen. Maar ook de riolering staat op het programma. Hiervoor werd reeds een ontwerp gemaakt door de provinciale technische diensten van het Antwerps Provinciebestuur.

Ook volksopleiding en ontspanning werd aangepakt door de huidig bestuurskollege. Schoolgebouwen werden hersteld, de klassen herschilderd, de borden vernieuwd en in het kader van een driejarenplan wordt een deel van het schoolmateriaal aan de moderne eisen van het didaktisch materiaal aangepast. Aan dit besluit werd reeds een begin van uitvoering gegeven.

De bibliotheek werd in de gelegenheid gesteld zich de meest moderne vakboeken en de beste ontspanningslektuur aan te schaffen.

Een eerste reeks van 16 volkswoningen, die vooral bedoeld waren voor de ouderen van dagen zijn reeds betrokken. Ook de ongezonde krotten zullen verdwijnen en een reeks van 14 nette woningen werden met doel nog opgericht waarvoor de huurprijs uiterst schappelijk gehouden werd

4 augustus - Gazet van Mechelen Officiële dodenhulde

Maandagvoormiddag hadden de officiële lijkplechtigheden plaats van wijlen Victor Peeters die als beroepsmilitair tijdens de oorlog slachtoffer geworden is van oorlogsfeiten in Duitsland.

Maandagvoormiddag werd het stoffelijk overschot overgebracht naar Walem en er in de ontvangsthal van het gemeentehuis opgebaard. De lijkstaf was overdekt met de Belgische driekleur en leden van van de burgerlijke veiligheid van het fort te Walem hielden er een erewacht.

In de kerk werd te 10 u. een plechtige lijkdienst opgedragen waarbij ook het gemeentebestuur vertegenwoordigd was.

Na de dienst werd het stoffelijk overschot van Victor Peeters begraven op het erepark van het

kerkhof te Walem

4 oktober Het Volk Jaarlijkse Bedevaart naar het fort van Walem

Ingetogen hulde aan de nagedachtenis der gevallen helden

De zesde bedevaart naar het fort van Walem ter herdenking van de roemrijke verdedigers in 1914, van wie verscheidene hun rustplaats hebben onder de puinen van het fort, mag geboekstaafd worden als de meest ingetogene in de reeks.

De aanwezigheid van overheidspersonen en tientallen oudgedienden en leden van de korpsen van burgerlijke bescherming, zelfs tot uit verafgelegen plaatsen, verhoogde nog de plechtigheid. Opgemerkt werd ook de deelneming van de Walemse schooljeugd, maar vooral deze der muziekkapel van de 16e divisie onder leiding van commandant-kapelmeester Schroeven, zelf oud-Walemnaar. Deze mocht na de plechtigheid de persoonlijke felicitaties in ontvangst nemen van mgr. Vijverman, directeur van het Lem-

mensinstituut te Mechelen, wiens aanwezigheid ten eerste werd op prijs gesteld.

Na de H.Mis in de parochiekerk, opgedragen door de eerw. h. Kuypers, legeralmoezenier, werden bloemen neergelegd aan het monument van de gesneuvelden in de dorpskom. Daarna trok de stoet traag naar het fort, begeleid door

de plaatselijke fanfare St-Cecilia en fanfare Concordia.

Geflankeerd door de personaliteiten ging ook mevr. De Witte weduwe van de grote verdediger van Walem, mee de weg naar de vesting.

Terwijl de muziekkapel het Volkslied uitvoerde, werden talrijke bloemengarven neergelegd aan de gedenkplaat. De h. Van Calster opende de redevoeringen in naam van de oudgedienden, onder het motto: "Weg met de haat en leve de vrijheid, dank zij onze helden".

De h. Morrens, burgemeester van Walem, maakte een korte balans van de strijd voor 47 jaar: meer dan 100 doden; 214 krijgesgevangen, 2000 vijanden gedood, pas na zes dagen overgave van het fort toen het kruitmagazijn werd getroffen. De verdediging was beslissend voor het verder oorlogsverloop. De manhaftigheid van de strijders werd verpersoonlijkt door de gevallen generaal De Witte, wie zelfs door de vijand hulde werd gebracht." Dierbare doden" aldus de burgemeester "we zullen u nooit vergeten

28 december Gazet va Mechelen Gemeentebestuur

Uit het verslag voorgedragen door het schepencollege op de gemeenteraad blijkt dat inzake veiligheid op de openbare weg er in 1961 menigvuldige verkeersongevallen hebben plaats gehad op de rijksweg nr. 1 waar tevens geregeld

beroep moest gedaan worden op hulp van de rijkswacht wegens overtollig gebruik van deze baan.

Een aanvraag werd gedaan door het gemeentebestuur om witte strepen te trekken op twee plaatsen in de K. Albertstraat teneinde de veiligheid der weggebruikers te verhogen. Verder werd de signalisatie aan verschillende straten in regel gebracht.

Inzake de staat van de wegen in de gemeente dient de herstelling vermeld van verschillende wegen in het dorp alsmede de speelplaats van de gemeentelijke jongensschool. De Leliestraat werd bijgewerkt met bituum.

Op de rijksweg nr 1, Brussel-Antwerpen, werden de tramsporen op het grondgebied van de gemeente Walem weggenomen. Het vak Walem-dorp tot aan het Fort van de rijksbaan werd merkkelijk verbreed hetgeen een gunstige invloed heeft op het snelle en drukke verkeer van voertuigen.

Het gemeentehuis is voor het publiek geopend elke werkdag van 9 tot 12 u. Een herinrichting van de burelen wordt in het vooruitzicht gesteld na optrekking van een bijgebouw achter het gemeentehuis waarvoor de grond reeds aangekocht werd en kredieten ter beschikking zijn. Het is nog enkel wachten op de goedkeuring door de hogere overheid

 hr

100 jaar WK wielrennen

"We hebben unaniem besloten een wereldkampioenschap wielrennen te creëren. de koers gaat binnen één jaar door in Kopenhagen." Dit waren de historische woorden van de toenmalige UCI-president en Antwerpenaar Emile De Beuckelaer. Emile had samen met zijn broer ook verschillende jaren de leiding over de familiale likeurstokerij in Antwerpen die nog steeds gekend is om zijn "Elixir-d'Anvers". Hij overleed in 1922 aan de gevolgen van griep.

Het wereldkampioenschap wielrennen op de weg van 1921 vond plaats in en rond Kopenhagen op donderdag 4 augustus 1921. Het was het allereerste officiële wereldkampioenschap op de weg dat de UCI organiseerde. Enkel amateurs konden meedoen, maximaal 4 per land.

Het kampioenschap was een individuele tijdrit over 190 kilometer. De aankomst lag in Glostrup. De winnaar in 1921 werd de zweed Gunnar Sköld.

Aanvankelijk mochten enkel amateurs aan het WK deelnemen en was het UCI-wereldkampioenschap niet veel meer dan een tijdrit. Maar dat veranderde snel.

Vanaf 1927 werd het WK echt een evenement met koersen voor de elite en voor amateurs. Voor een volgende mijlpaal was het wachten tot 1958, toen organiseerde het UCI voor het eerst ook een WK voor vrouwen.

Emile De Beuckelaer in 1920. Hij was voorzitter van het UCI van 1900 tot aan zijn dood in 1922.

Gunnar Sköld de winnaar van het WK in 1921.

en deed de koers ook Walem aan.

Doch spijtig geen Belg op het podium. De fransman Julian Alaphilippe won de felbegeerde regenboogtrui.

In die voorbije 100 jaar mocht België al 9 keer het WK ontvangen, waarvan 6 in Vlaanderen: Rik Van Steenbergen, Eddy Merckx, Rik Van Looy, Freddy Maertens, Georges Ronsse en Briek Schotte.

Zij wonnen allemaal meermaals een WK-titel op de weg. We kunnen nog even doorgaan, want sinds 1921 leverde België maar liefst 27 keer een wereldkampioen af in het wielrennen.

Van 18 tot 26 september 2021 werd het wielergekke Vlaanderen opnieuw hét epicentrum van de koers

Eddy Merckx in dienst van MOLTENI in 1973

40 jaar Walemse Stoempers

De wielertoeristenclub De Walemse Stoempers club werd gesticht in 1981 en 40 jaar later zijn ze bij de Stoempers nog steeds springlevend. Ook de stichter Paul Mortelmans, in Walem beter gekend als de Polle, trapt nog altijd mee. Hij stond mee, aan de wieg van de club. .

Het begon allemaal in 1981

Paul ging na het werk fietsen, en niet zomaar een "veloke", maar met een heuse racefiets met speciale onderdelen. Een fiets die nog van een profrenner was geweest.

Enkele vrienden van de Polle besloten om eens mee te gaan fietsen. Niet zozeer uit sportief oogpunt, maar voor de fun en om onderweg wat te lachen. Maar ook omdat er na het fietsen meestal in het café "in 't Zonneke" bij Maria Van Beka, alias Mie Bé, een uitgebreide analyse volgde van de dagbelevens. (niet te verwarren met zeveren aan de toog) .

De Walemse Stoempers, 40 jaar jong. © Leo De Nijn

De Stoempers voelden zich goed bij Mie en het werd hun eerste clublokaal. Deze locatie zou behouden blijven tot 1998 maar niet altijd onder dezelfde naam en uitbaters. Achtereenvolgens werd het "De Regenboog" bij Hubert Janssens, vervolgens "De Club" bij Rosa en Roger en nadien bleef het ook "De Club" bij Roger en Godelieve.

In 1998 verhuisden ze naar de Koning Albertstraat in Café "Crescendo" bij Jean en Monique om uiteindelijk te arriveren bij "de Polle" (Paul Crauwels) in " 't Hoekske".

In 1982 waren ze al met tien. Toen zijn ook de zondagse voormiddagritten gestart. Een serieuze ingreep, want de meest katholieke fietsers moesten kiezen tussen de fiets of de hoogmis. Maar die zonde werd gecompenseerd door een jaarlijkse rit naar het verre Scherpenheuvel.

Dat de Walemnaars graag op de fiets zitten was reeds te zien in 1972. Wielclub "De Lustige Trappers" voor hun lokaal café "Het Zonneke" met rechts vooraan "Mie Bé".

In 1983 hadden ze al zoveel streken gekregen dat ze allemaal in eenzelfde clubtrui reden zoals d'échten en nog een jaar later was er een bestuur en een regelmatigheidsklassement en een naam...: "De Walemse Stoempers"

We zien ook andere gekenden zoals voorzitter Hubert Janssens, schatbewaarder Jan De Vos, feestbestuurder Roger De Boes en baankapitein Louis De Koninck.

Wat altijd in de veertig bestaansjaren wel een heikel punt is geweest, is de snelheid waarmee de zondagse fietstochten zijn afgewerkt.

In 't begin waren er nog geen snelheidsmeters. Iedereen noemde ze "afstandsmeters". Maar de snelheid lag rond de 25 kilometer per uur. Eind jaren tachtig deden de meer gesofisticeerde fietscomputers hun intrede in het fietsmateriaal en was 30 kilometer per uur de

richtsnelheid. Maar uiteindelijk kan iedereen het tempo aan en hanteren ze ook de slogan *"samen uit, samen thuis"*.

In 1985 komen er nog een heleboel jonge gasten bij en dan is er geen houden meer aan.

Allerlei pijlen en speciale activiteiten worden georganiseerd en met als rode draad doorheen het verhaal : De Polle , niet alleen door zijn grote werklust als bestuurslid maar ook zijn talenten als "pallieter" en als hardrijder.

Walem: een museum rijk

"Begin jarig tachtig ben ik wielerspullen beginnen te verzamelen" vertelt Paul Mortelmans, "alles wat met de koers te maken heeft, houd ik sindsdien bij. Uiteindelijk heb ik zo veel spullen in dozen en kasten steken dat het verlangen groeide om ze voor mij zelf uit te stallen en er zo meer plezier aan te beleven."

Sinds hij met pensioen is gegaan, is verzamelen een echte passie geworden die nog niet is uitgeblust. Op de binnenkoer van zijn tuin staan zes aangeklede poppen met een trui van renners die ooit wereldkampioen zijn geworden: Tom Boonen, Peter Sagan, Remco Evenepoel, Wout Van Aert, de keizer van Herentals, Rik van Looy en van Philippe Gilbert. Op de trui van Gilbert staat zijn handtekening.

Dank zij een van zijn relaties heeft Gilbert in een trainingskamp daar tijd voor gemaakt.

Voor hun clublokaal 'café t Hoekske' in de Koning Albertstraat.

Paul in zijn eigen wielermuseum.

Dank zij een schenking van Paul Mortelmans kan nu iedereen één van zijn fietsen komen bewonderen in ons lokaal.

Veel zaken heb ik gekregen via ruilhandel. Het te pakken krijgen, is een deel van de charme."

"Er ontbreekt zeker nog wat in mijn verzameling. Een gele trui van vijfvoudig tourwinnaar Eddy Merckx bijvoorbeeld . Dat is moeilijk, omdat deze collecties tot zelf in de Verenigde Staten vast zitten. Ik vrees dat dat een droom zal blijven."

Hij heeft ook veel heroïsche zwart-witfoto's van heel wat Belgen die tussen 1928 en 2021 wereldkampioen zijn geworden. De pronkstukken van zijn collectie zijn een gesigioneerde wereldkampionentrui van Rik Van Looy, een Gitane-tenue met handtekening van Lance Armstrong en om nog maar te zwijgen van de achthonderd drinkbussen die elkaar verdringen voor een plek in de spotlight in het wielermuseum.

Een fietst van Eddy Merckx en die van Rik Van Steenbergen staan ook in het museum.

Hoe Paul aan al die zaken is geraakt?
"Dingen kopen, dat doe ik niet veel."

Soldatenbrieven WO I

Tussen de forten was een zone, afgesloten met prikkeldraad en loopgraven om te verhinderen dat de vijand tussen de forten zou doorglippen en het fort achteraan zou aanvallen. Eind september zit Mechelen en het fort van Walem in het oog van de storm. Een niets ontziende beschieting begint, niet alleen op het fort doch ook in de wijde omgeving en dus ook op "De Hoge Velden" in Sint Katelijne Waver. Wat nu volgt is een ooggetuigenverslag van een Linie soldaat, even op rust in Kontich, die helemaal niet beseft wat hem overkomt in de zone tussen de forten.

Kapitein Aimé Billiau (1892-1914), zoon van Théophile Billiau en Nathalie Depré, werd tijdens de Eerste Wereldoorlog als vermist opgegeven. In het archief van Evere staat vermeld dat hij hoogstwaarschijnlijk sneuvelde tijdens de Slag aan de IJzer op 24 oktober 1914 nabij Diksmuide (vermoedelijk aan de Tervatebrug). In augustus en september 1914 heeft hij echter nog verschillende brieven naar zijn ouders gestuurd waarvan er twee bewaard zijn gebleven. Deze brief uit Kontich was zijn laatste brief voor hij sneuvelde. (Bron: www.europeana.eu - 1914-1918 Verhalen)

Contich den 30-9-14

Beminde ouders broeders en zusters
Ik laat u weten dat alles nog goed
gaat tot nu toe we hebben deze
laatste dagen wel wat afgezien
maar we zijn toch frisch
en gezond uit dezen gruwelijken
slag terug gekomen. We waren
in Waalhem toen de Duitsers
het fort aanvielen niets kan
daar tegen op. Zoo eenen schrikkelijken
slag hebben wij nog niet
beleefd. Ze schieten maar van
in Vilvoorde met obus van
van 55 a 60 kgrs.⁽¹⁾ ge kunt denken
als ge dat in de lucht hoort
afkomen wat gerucht dat dan

niet maakt het is juist gelijk
een vlieg machien die op u afkomt.
De putten die zij in den
grond slaan als er eene in
t'open veld vliegt zijn ongelooflijk
zoo iets van 3 m. diep en
6 meters diameter ge kunt denken
als het thans op de mannen
valt armen en beenen gaan
15 tot 20 meters de lucht in
nu ik zeg het nog eens tis
afgruwelijk om zien. Uit een
tranché werden er hier dezen
morgen rond de 30 dooden gehaald
zonder de gekwetste we hadden
wij er in gebleven tegen 12 uren
hadden wij allen 't zelfde lot gedeeld.
We kregen thans ook orders
red die hen redden kan en

allen sloegen op de vlucht
Nu k ben er toch nog eens
goed van af gekomen en dat
is 't voornaamste. Als dat zoo
voort gaat kan het wel gebeuren
dat Antwerpen met acht dagen

niet meer bestaan 't fort van
Waalhem is kapot en k weet
niet of Wavre ook zoo niet is.
nu 't voornaamste is dat we nog
leven en dat we maar zo morgen
terug huiswaarts keeren
De beste groeten van
uwen zoon en broeder
Aimé
het is maar in den haast omdat gij zoudt
nieuws weten

Aimé Billiau in dienst bij
het 3e liniregiment.

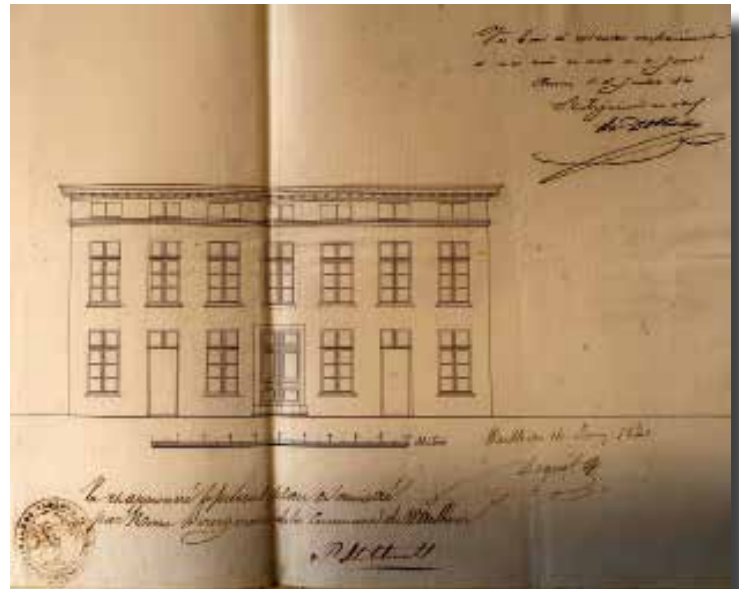
Uit het archief.

Op de pagina 19 zien we het oude Hotel Terpsichore in al zijn glorie. Daarover kunnen we u nog iets meer vertellen aan de hand van enkele documenten die we terugvonden in het Rijksarchief van Beveren.

Onder het project "Bouwaanvragen voor werken langs rijks- en provinciale wegen - Provincie Antwerpen van 1818 tot 1896" vonden we volgende bouwaanvraag terug.

Op 14 januari 1840 werd te Waelhem het plan voor de verbouwing van zijn eigendom ondertekend door mijnheer De Greef, volgens de bijgevoegde documenten van de aanvraag een "agent d'affaires" die te Mechelen woonde.

Onderaan op het plan zien we de stempel van de gemeente Waelhem en de handtekening van de toenmalige burgemeester Pieter Stobbaerts in de periode 1831 tot 1842.

Rechts bovenaan vinden we ook nog de handtekening en goedkeuring door de ingenieur en chef der Bruggen en Wegen van de Provincie Antwerpen op datum van 13 juli 1840.

Als we het plan en de oude foto van het Hotel Terpsichore vergelijken, dan is er geen twijfel dat deze verbouwing de start is voor de opbouw van het nieuwe hotel te Walem.

Aangezien het een huis was gelegen tegen een "route du 1re Classe de Bruxelles à Breda sous la comune de Waelhem" waren er bepaalde regels waaraan men moest voldoen om een goedkeuring te krijgen. De belangrijkste regel was dat men de voorgevel van het huis op 7,25 m van de as van de rijbaan en evenwijdig met deze as de moest optrekken.

Daarbij kwam ook dat men geen uitstekende constructies (stellingen) op de openbare weg mocht plaatsen en dat men de wet- en regelgeving op gebied van hoofdwegen, evenals de lokale bouwwetgeving moest volgen.

wm

De regelgeving aangaande de goedkeuring voor de verbouwing i

Het prachtige interieur van het toenmalige Hotel Terpsichore (uit onze collectie oude postkaarten)

Vroeger en nu

Het vroegere Hotel, restaurant, brasserie "Terpsichore" in de Koning Albertstraat.

Militaire erfdiensbaaheden

In de omgeving van de Antwerpse forten vind je vandaag nog verschillende houten huizen en villa's uit de 19de en vroege 20ste eeuw. Deze huizen dragen de sporen van de voormalige wet op de krijgsdienstbaaheden: een oude wet die erg strikte bepalingen oplegde met betrekking tot de bebouwing van gronden rondom militaire versterkingswerken.

Zo was het verboden om binnen een afstand van 585 meter van een fort of omwalling stenen gebouwen op te trekken. Het bouwen van houten huizen werd wel toegestaan. Die konden immers snel worden afgebroken of platgebrand.

De achterliggende militaire logica was eenvoudig: bij oorlogsdreiging wilde het leger rond de militaire bolwerken een open schootsveld kunnen creëren, zodat men van daaruit de vijandelijke troepen perfect zou kunnen zien naderen. Bestaande gebouwen mogen voorlopig blijven.

Als ze later om oorlogsredenen moesten afgebroken worden, kon de eigenaar geen afspraak maken om een vergoeding.

Als uitvoermaatregel werd door de Directie van de Genie en fortificaties werden er grenspalen geplaatst, waar het nodig geacht werd om een referentiepunt te hebben. Deze gehouwen stenen werden geplaatst op de boord van de wegen, waar de grens van de zone de militaire erfdiensbaaheden kruisten.

Café "Velodroom", als voorbeeld van een houten woning die binnen de grenspalen van het fort viel.

Tevens werden de afmetingen van deze grenspalen voorgeschreven, evenals het feit dat ze de letters S.M. dienden te vermelden (Servitudes Militaires). Deze militaire erfdiensbaaheden zouden pas in 1947 opgeheven worden.

Je kan nog een bestaande grenspaal gaan bekijken in Battenbroek. Deze is terug te vinden op de dijk achter het polderhuisje.

INHOUD	
Editoriaal	3
Pastoor Noels	4
1961: 60 jaar geleden in onze dagbladen	10
100 jaar WK wielrennen	14
40 jaar Walemse Stoempers	15
Soldatenbrieven WO I	17
Uit het archief	18
Vroeger en nu	19
Militaire erfdiensbaaheden	20